

ЮЗУ „НЕОФИТ РИЛСКИ“ – БЛАГОЕВГРАД,
ФИЛОЛОГИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА „ЕТНОЛОГИЯ И БАЛКАНИСТИКА“
и
ИНСТИТУТ ЗА ЕТНОЛОГИЯ И ФОЛКЛОРИСТИКА С
ЕТНОГРАФСКИ МУЗЕЙ – БАН

ТРЕТИ НАЦИОНАЛНИ МЛАДЕЖКИ ЧЕТЕНИЯ ПО ЕТНОЛОГИЯ

Теренно изследване и антропологичен текст

05.12.2013 г.

Доц. м-р. Горанчо Ангелов, Факултет за музичка уметност, Универзитет „Гоце
Делчев“ - Штип, Р. Македонија

ЗНАЧЕЊЕТО НА ТЕРЕНСКИТЕ ИСТРАЖУВАЊА ВО ЗАЧУВУВАЊЕТО НА НАРОДНИТЕ МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ

Теренските истражувања од областа на етнологијата и етномузикологијата се од фундаментално значење за секој млад истражувач и претставуваат една од основните форми преку кои се добиваме со примарни информации за моменталните состојби кои се предмет на нашето интересирање. Истражувањата кои се вршени во минатото, се дел од мозаикот кој се формира после одредена временска инстанца. Преку теренските истражувања, младиот научник се добива со емпириски материјал кој има можност да го анализира со сопствени методи и понатаму, компаративно, преку анализа на сопствените и на претходните истражувања да ги воочува евентуалните промени, прогресии или дегресии на истражуваната тема. Со запишувањето на теренските истражувања, на идните генерации истражувачи им се овозможува да се стекнат со сознанија за одреден временски период и да увидат одредени состојби кои се јавуваат како резултат на културната и цивилизациска прогресија.

За реализирање на теренско истражување во одредени средини во кои може да се најде на сознанија кои ќе предизвикаат интерес во научните кругови, неопходно е младиот истражувач да има солидни познавања кои се базираат на претходните истражувања за материјата која е предмет на негов интерес. Од голема важност за постигнување на поставените цели кои треба да се постигнат

со теренско истражување е подготвувањето на прашалници преку кои ќе дојдеме до посакуваните информации и одговори. Пред реализацијата на теренското истражување од големата важност е одбирањето на местото на истражување и обезбедувањето на информатори со чија помош ќе се стекнеме со потребните информации.

Она што е неизбежно да го споменеме во овој труд е напредокот на технологијата и техничките помагала со кои се вршат теренските истражувања денес во споредба со можностите во минатото наспроти, теренските услови во минатото и теренските услови денес. Што подразбира ова?

Во минатото, теренските истражувања се одвивале во услови кога и блиските места биле далечни а запишувањето се вршело претежно рачно, без можност за повторување на сите информации од информаторот. Ова подразбира и пишување на истражувачот по сеќавање и по сопствена интуиција. Со појавата на првите запишувачи на звук, донекаде се олеснува теренското работење и можеме да кажеме дека тоа бил момент кога за првпат се овозможува неограничено преслушување на снимените информации што овозможувало поконкретно елаборирање и запишување. Наспроти ова, во денешно време располагаме со бројни уреди кои овозможуваат едноставно снимање на терен на звук и видео со што се здобиваме со трајни видео и аудио записи кои можеме бесконечно да ги прегледуваме и од нив да извлечеме информации кои можеби во одредени моменти не се во фокусот на нашето интересирање а подоцна добиваат смисла. Но, поентата на претходно поставеното прашање ја пронаоѓаме во тоа што во денешни услови, значително се намалени а во голем дел и се изгубени веродостојните информации кои се предмет на нашето истражување. Тоа е резултат на миграциите со кои руралните средини како извори за здобивање со чисти информации се делумно или целосно напуштени. Мошне често, информаторите кои сèуште се среќаваат во овие рурални средини почнуваат да ги мешаат нивните одговори со она што некогаш било, со она што секојдневно го слушаат преку медиумите. Секако на нас останува да рассудиме што е наследено од нивните предци а што е прифатено од медиумското влијание¹

Преку етномузиколошките теренски истражувања имаме можност да сретнеме информатори кои секој на свој начин, од свој аспект ни го пренесуваат нивното стекнато знаење и искуство за народната песна, музичките инструменти и инструменталната музика. Теренските истражувања како потреба од континуирано следење на процесите поврзани со народната инструментална традиција со себе носат предизвици кои се неопходни за развојот на секој млад истражувач на оваа

¹ Напуштањето на руралните средини каде всушност и била зачувана традицијата, а од друга страна, навлегувањето на радиото и телевизијата се една од главните причини за губењето на автентичната народна музичка традиција.

материја.²

Нашите истражувања ги фокусираме во средини во кои сеуште, целосно или делумно е задржана музичката вокална и инструментална традиција која се создавала и напластувала во минатото а донекаде, успеала да се зачува и до денес. Преку континуираните теренски истражувања имаме можност да го следиме процесот на создавање, практикување па дури и исчезнување на некои музички елементи (песни и музички инструменти) кои до неодамна биле дел од музичката култура во одредени периоди од човековото општествено и социјално живеење.³

Преку личните теренски истражувања поврзани со народните музички инструменти ја увидуваме моменталната состојба со одредени инструменти во поглед на нивната употреба, застапеност како и изработувањето во денешно време. Преку анализа на теренските истражувања извршени во минатото и преку личните теренски истражувања поврзани со народните музички инструменти имаме можност да го согледаме развојот, употребата и функцијата на музичкиот инструмент во одредени временски периоди. Со евидентирањето на народните музички инструменти на било кој начин (преку скица, слика, видео или преку народната поезија), се допринесува во нивното зачувување а записите сведочат за нивната употреба во народната музичка инструментална практика, дури и кога доаѓа до нивно целосно искоренување од употреба.⁴ Комуникацијата со изработувачите на музички инструменти претставува привилегија за истражувачот кој има можност да го регистрира процесот на изработување на музичкиот инструмент, непосредно преку демонстрација на самиот изработувач. Музичките инструменти како носители на инструменталната традиција, имаат свој изработувачки процес кој опфаќа повеќе фази кои треба да се запазат и регистрираат. Доколку процесот на изработување не се истражува на терен, во континуитет, ни преостанува да се базираме на некогашните истражувања кои се вршени во едно минато време и ни се скратува можноста за компаративни истражувања. Имајќи во предвид дека живееме во ера на технолошка експанзија, од големо значење за нас е начинот на изработка на музичките инструменти во минатото и денес. Следејќи ја еволуцијата на музичките инструменти, ги

² Мошне често е присутна дилемата, дали теренските истражувања можат да се заменат со кабинетско истражување и обратно, дали кабинетското истражување овозможува целосна претстава за состојбата на терен.

³ Во процесот на создавање на музичкото творештво учествувале природно талентирани луѓе кои своите чувства и поетски мисли ги поткрепувале со одредена мелодиска линија, без или со придружба на одреден музички инструмент. Ова творештво е плод на индивидуалната и колективна способност за музичко изразување, кое во минатото, се пренесувало исклучиво по усмен пат.

⁴ Не е мал бројот на музички инструменти кои некогаш биле неизоставен дел од одредени средини а денес воопшто не се користат.

регистрираме евентуалните промени, модификации, причините за нивна појава, материјалот од кој се изработувале во минатото и од кои се изработуваат денес односно, целокупната технологија на изработување, некогаш и денес.

Во минатото инструментите се изработувале исклучиво рачно со помош на едноставни алатки што резултира со голема индивидуалност во поглед на нивната ергологија а во денешно време овие инструменти се изработуваат и со помош на алатки од фабричко производство што го поедноставува целиот процес на изработување истовремено овозможувајќи добивање на инструмент со големи техничко-тонски можности и естетски карактеристики кој може да се реплицира по желба на изработувачот.

Преку снимениот аудио и видео материјал за процесот на изработување на инструментот имаме можност истиот материјал да го архивираме и да го прегледуваме и опсервираме во сопствените библиотеки и да го пренесеме на пошироката јавност. Овие материјали можат да дадат голем допринос во зачувувањето на музичките инструменти. Можеби во нив не се запазени или регистрирани сите постапки за изработување бидејќи целиот процес опфаќа повеќе фази но даваат солидни информации со чија помош идните изработувачи би можеле да изработат музички инструмент со високи техничко-тонски можности.

Последната фаза во теренските истражувања секако е нивно архивирање и зачувување во било која форма (аудио, видео или пишана форма). Во денешно време, за разлика од порано, институциите кои се задолжени за теренски истражувања и складирање на истите во своите библиотеки, сè помалку или воопшто не пројавуваат интерес за прибирање и заштита на теренските материјали на индивидуалните истражувачи кои не се дел од овие институции. Ние сметаме дека во време на пасивни теренски истражувања од страна на научните институции на кои тоа им е примарна работа, секое индивидуално (самостојно) теренско истражување може да даде одреден допринос во зачувувањето од заборав на музички инструменти со кои се служел народот од одреден регион.